

dingen te treffen. Tegelijkertijd dient in de diepte verder gewerkt te worden aan een degelijke en kwaliteitsvolle implementatie in de gevangenissen waar reeds van start werd gegaan.

Wilfried MEYVIS

Criminografie en methodologie

De geïnterneerdenpopulatie van Vlaanderen: enkele cijfergegevens

Het voorliggende artikel¹ beschrijft de geïnterneerdenpopulatie die ressorteert onder de ééntalig Vlaamse Commissies ter Bescherming van de Maatschappij (hierna verkort geciteerd: CsBM). Het betreft een groep van 1 435 geïnterneerden die werd doorgelicht. Allereerst wordt de interneringsmaatregel beknopt toegelicht. Aanluitend worden de recente ontwikkelingen op het vlak van de internering weergegeven. Vervolgens worden de geslachtsverdeling, de leeftijd en de interneringsleeftijd, de interneringsduur, de delictverdeling, de verblijfssituatie en tot slot de gerechtelijke voorgeschiedenis van de onderzochte populatie weergegeven. Het is de eerste keer dat de geïnterneerdenpopulatie op basis van verschillende variabelen wordt beschreven en dit voor de drie ééntalig Vlaamse CsBM (Antwerpen, Gent en Leuven). Eerdere onderzoeken beschrijven de interneringspopulatie van de CBM Leuven (GOETHALS, 1985, 1988, 1991), of bepaalde kenmerken van de geïnterneerden ressorterend onder de CBM Antwerpen (VANDENBROUCKE, 1997, studie van de Koning Boudewijnstichting van 1994).² Een studie (VANDENBROUCKE, 1997, studie van de Penitentiair Antropologische Dienst van 1996)³ geeft zicht op de verblijfssituatie van de geïnterneerden ressorterend onder de acht CsBM.

1. DE INTERNERINGSMAATREGEL

Toelichting

De Wet tot Bescherming van de Maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten van 1 juli 1964 (hierna verkort geciteerd: WBM) biedt de mogelijkheid om plegers van misdaden en wanbedrijven voor onbepaalde duur te onder-

werpen aan de interneringsmaatregel. Het gaat om een maatregel van sociaal verweer. Wanneer de verdachte op het ogenblik van de berechting verkeert in een staat van krankzinnigheid, zwakzinnigheid of een ernstige staat van geestesstoornis waardoor hij ongeschikt is om zijn daden te controleren (art. 1 WBM) en de betrokkene bovendien 'sociaal gevaarlijk' wordt bevonden (voorwaarde gegroeid uit de jurisprudentie: GOETHALS, 1991) kan hij door het onderzoeks- of vonnisgerecht geïnterneerd worden. De rechter kan een deskundige aanstellen om zich over de psychische toestand van de verdachte te laten voorlichten. De deskundige gaat na of betrokkene zich op het ogenblik van de feiten in één van bovenvermelde toestanden bevond, alsook of betrokkene zich op het moment van de berechting in één van die toestanden bevindt en of de staat van de verdachte thans van aard is gevaar op te leveren voor hem of voor de maatschappij. De expert antwoordt op de vraag of de persoon ingevolge zijn psychiatrische toestand in staat is zijn daden te controleren. Dit besluit moet in zwart-wittermen geformuleerd worden (in staat of niet). De rechter beslist nadien of de verdachte toerekeningsvatbaar is of niet. De WBM biedt ook de mogelijkheid om verdachten aan een psychiatrische observatie te onderwerpen (art. 1 t.e.m 6 van de WBM). Gezien de complexiteit op juridisch-technisch vlak van de inobservatiestelling en gezien de infrastructuur, de logistiek en het diagnostisch personeel nodig om een degelijke observatie mogelijk te maken, nooit ter beschikking werden gesteld, wordt van deze mogelijkheid slechts zeer uitzonderlijk gebruikgemaakt (GOETHALS, 1997).⁴ Een gedetineerde die voor een misdaad of wanbedrijf veroordeeld werd tot een gevangenisstraf en die zich, tijdens zijn hechtenis, in een toestand vermeld in artikel 1 WBM bevindt die hem ongeschikt maakt tot het controleren van zijn daden, kan volgens artikel 21 WBM geïnterneerd worden op basis van een beslissing van de minister van Justitie na eensluidend advies van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij. Als de geestes-toestand van de betrokkene voor het einde van de straftijd voldoende verbeterd is, zodat internering niet meer nodig is, wordt dat door de CBM vastgesteld en kan de minister van Justitie de terugkeer bevelen naar de inrichting waar hij voordien in hechtenis was. Zolang de straftijd niet is verstreken, kan de betrokkene door de CBM niet in vrijheid gesteld worden. Als het ministerieel interneringsbevel nog niet is ingetrokken op het moment dat de straftijd beëindigd is, dan heeft dit voor onbepaalde tijd uitwerking

1. Met dank aan de CBM Antwerpen, Gent en Leuven.

2. M. VANDENBROUCKE, "Geïnterneerde: wie bent u? Een vraag naar de diagnose van de geïnterneerde in België", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 63-72.

3. *Ibid.*

4. J. GOETHALS, "De wet tot bescherming van de maatschappij in een historisch perspectief", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 11-38.

en oefent de CBM vanaf dan haar gewone bevoegdheden uit.

Ons land telt acht CsBM, elke CBM is bevoegd voor één of meer gerechtelijke arrondissementen. De uitvoering van de interneringsmaatregel is in handen van de CBM die de inrichting waar de geïnterneerde zal verblijven aanwijst (art. 14 WBM), de overbrenging naar een andere inrichting beslist (art. 15 WBM), zich informeert over de toestand van betrokkene (art. 18 WBM), beperkte vrijheid toestaat (art. 15 WBM), vrijlating op proef of definitieve invrijheidstelling toestaat (art. 18 t.e.m. 20 WBM), de Minister van Justitie adviseert met betrekking tot de wenselijkheid personen in detentie te interneren (art. 21 WBM) en zich uitspreekt over de reïntegratie van de geïnterneerde vrij op proef. Sinds de Wet van 10 februari 1998 kan de geïnterneerde tegen een afwijzing door de CBM van zijn vraag tot invrijheidstelling, via zijn advocaat in beroep gaan bij de hoge CBM. Voordien stond voor de geïnterneerde enkel de mogelijkheid tot cassatie open. In dit geval worden door het Hof van Cassatie enkel de vormvereisten nagegaan, er wordt geen oordeel geveld over de feitelijke inhoud van de zaak. Bij invrijheidstelling op proef wordt de geïnterneerde aan een sociaal-geneeskundige voorgedij onderworpen. In de beslissing wordt bepaald hoelang en op welke manier die voorgedij wordt uitgeoefend. Elke CBM bepaalt zelf hoelang die periode duurt. Wanneer de geïnterneerde vrij op proef de voorwaarden niet naleeft, kan de invrijheidstelling op proef, op vordering van de Procureur des Konings, ingetrokken worden. De CBM beslist dan opnieuw over de plaats van de internering.

Recente ontwikkelingen

Sinds haar bestaan wordt de WBM aanhoudend gehokeld. Veel gehoorde kritieken betreffen de oplegging van een ingrijpende maatregel bij niet altijd even ernstige delicten, de – in de praktijk – onmogelijkheid van de inobservatiestelling en de beperkingen van het deskundigenonderzoek, de werking van de CsBM en tot slot, maar niet in het minst, het tekort aan behandelings- en begeleidingsmogelijkheden voor de geïnterneerden (CASSELMAN, 1997).⁵ Uit een internationale vergelijking blijkt dat de huidige Belgische wet, rekening houdend met een aantal tekortkomingen, behoorlijk is. De huidige wet wordt echter niet volledig uitgevoerd (CASSELMAN, 1997).⁶

In september 1996 werd, door toenmalig minister van Justitie DE CLERCK, de Commissie Internering opgericht, met als opdracht enerzijds

de knelpunten inzake de interneringsmaatregel te inventariseren en anderzijds toekomstgerichte voorstellen te formuleren. Dit resulteerde, in april 1999, in een eindverslag met op het werkveld afgestemde voorstellen ter verbetering van de situatie. Hierbij behoorde het voorstel tot oprichting van een Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum (POKO). Het Koninklijk Besluit van 19 april 1999 maakte dergelijke oprichting mogelijk, doch tot op heden is het POKO niet operationeel. Kortelings zal echter een Koninklijk Besluit verschijnen waardoor de samenstelling van het POKO kan aanvangen. Intussen maakte de Wet van 10 februari 1998 het voor de geïnterneerde mogelijk om, via zijn advocaat, beroep aan te tekenen tegen de afwijzing door de CBM van een vraag tot invrijheidstelling (*cf. supra*). De Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling voegde in de WBM een artikel in waardoor bij de oorspronkelijke titel van de WBM de categorie 'plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten' werd toegevoegd. Gezien ook voorheen de interneringsmaatregel kon opgelegd worden aan seksuele delinquenten die voldeden aan de voorwaarden, heeft deze wijziging weinig invloed op de toepassing van de wet. In april 2001 werd door de heer Oscar VANDEMEULENBROEKE, voorzitter van de Commissie Internering, in opdracht van de minister van Justitie VERWILGHEN, een proeve van voorontwerp voor een nieuwe interneringswet neergelegd. Dit werkstuk heeft geresulteerd in een voorontwerp van wet dat in juli 2002 werd goedgekeurd door de Minister-raad. Het geheel werd ondertussen overgemaakt aan de Raad van State voor advies.

In het behandelingsveld is een duidelijke verandering merkbaar. Op initiatief van de Minister van Justitie werden in drie algemeen psychiatrische ziekenhuizen in Vlaanderen (het Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis te Rekem, het Psychiatrisch Centrum St.-Jan Baptist te Zelzate en het Universitair Psychiatrisch Centrum St. Kamillus te Bierbeek) Forensisch Psychiatrische Eenheden opgericht. Ook Volksgezondheid nam in dit domein initiatieven en ging over tot de oprichting van vier 'medium risk'-units in bestaande psychiatrische ziekenhuizen (Les Maronniers te Doornik, Titeca te Brussel, het Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis te Rekem en het Psychiatrisch Centrum St.-Jan Baptist te Zelzate). Een tweede unit in Titeca en een tweede unit in het Universitair Psychiatrisch Centrum St.-Kamillus volgen. Tegelijkertijd werd een interuniversitair (K.U.Leuven en U.L.B.) onderzoek opgezet om deze pilootprojecten (de eenheden van Volksgezondheid) te evalueren (eindrapport eerste onderzoeksjaar: september 2002). De uitbreiding van opvangmogelijkheden voor geïnterneerden dient te worden toegejuicht. Hierdoor kan de medium-beveiligingsgroep, of althans een gedeelte ervan, genieten van een

5. J. CASSELMAN, "Internering: huidige situatie", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 39-61.

6. *Ibid.*

degelijke behandeling in een aangepaste omgeving. Men dient echter waakzaam te zijn en verder te werken aan de uitbouw van voorzieningen die toegankelijk zijn voor de lagere beveiligingsgroep, zodat men het dichtslibben van het systeem voorkomt.

II. METHODE EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

De huidige situatie inzake het beheer van dossiers van geïnterneerden laat ons niet toe enig gefundeerd wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de geïnterneerdenpopulatie. Het geïnterneerdenaantal dat ressorteert onder de verschillende CsBM is sterk uiteenlopend. Elke CBM beheert de dossiers van ‘haar’ geïnterneerden naar eigen mogelijkheden en op een eigen wijze. Men dient rekening te houden met het beschikbare personeel en middelen en niet in het minst met het aantal dossiers dat onder hun bevoegdheid valt. Enig formeel overleg tussen de verschillende CsBM, met als bedoeling een gelijkvormig beleid te hanteren, ontbreekt (CASSELMAN, 1997, GOETHALS, 1991). Het ontbreekt de CsBM eveneens aan middelen om zelf de eigen populatie en besluitvormingspolitiek cijfermatig door te lichten.

We zijn dus genoodzaakt om, alvorens enig onderzoek terzake te kunnen doen, de geïnterneerdenpopulatie in kaart te brengen. Het voorliggende artikel geeft een beeld van de geïnterneerdenpopulatie die ressorteert onder de ééntalig Vlaamse CsBM (Antwerpen, Gent en Leuven). We vertrokken van de groep geïnterneerden die op 12 juli 2001 affingen van de CBM Antwerpen (N=839), Gent (N=443) en Leuven (N=153). Het gaat hier niet enkel om de geïnterneerden die op dat moment in een rijksinstelling verblijven, doch ook om geïnterneerden vrij op proef en verblijvende in een residentiële voorziening of in ambulante begeleiding. Van de totale groep (N=1 435) worden volgende gegevens weergegeven: geslachtsverdeling, interneringsleeftijd, leeftijd, interneringsduur, delictverdeling, verblijfsituatie en gerechtelijke voorgeschiedenis. Hiervoor baseerden we ons op de interneringsdossiers van de betreffende CsBM. De verschillende manier van gegevensverzameling bij de verschillende CsBM liet ons echter niet toe van alle geïnterneerden de volledige gerechtelijke voorgeschiedenis te achterhalen. Van sommige geïnterneerden ontbraken gegevens met betrekking tot de gerechtelijke voorgeschiedenis. Rekening houdend met de grootte van de populatie en de niet-gestandaardiseerde samenstelling van de interneringsdossiers, lag het niet in onze mogelijkheden om de psychiatrische hoofddiagnose voor alle geïnterneerden na te gaan. We verwijzen in dit kader

naar de beschrijving van een steekproef (N=106) van de geïnterneerdenpopulatie.⁷

III. CIJFERGEGEVENEN MET BETREKKING TOT GEÏNTERNEERDEN RESSORTEREND ONDER DE COMMISSIES TOT BESCHERMING VAN DE MAATSCHAPPIJ VAN ANTWERPEN, GENT EN LEUVEN

De totale populatie geïnterneerden die op 12 juli 2001 ressorteerde onder de CsBM Antwerpen, Gent en Leuven (hierna benoemen we de drie CsBM als ‘Vlaanderen’), bedraagt 1 435.

Geslachtsverdeling

In tabel 1 zien we dat de totale populatie geïnterneerden voornamelijk uit mannen bestaat.

Tabel 1: geslachtsverdeling

	Totale Populatie	Mannen	Vrouwen
Aantal	1 435	1 343	92
Percentage	100	93,65	6,35

Leeftijd

Voor de totale groep werd zowel de leeftijd op het moment van de internering, als de leeftijd op het ogenblik van het onderzoek (12 juli 2001) nagegaan. De gegevens worden in gemiddelde cijfers weergegeven.

LEEFTIJD OP HET MOMENT VAN DE INTERNERING

We stellen vast dat de leeftijd waarop men geïnterneerd wordt voor de totale groep gemiddeld 34,33 jaar bedraagt (mannen: 34,25 jaar; vrouwen: 35,64 jaar). 70 % van de populatie wordt tussen de leeftijd van 23,13 en 45,53 jaar geïnterneerd. De jongste interneringsleeftijd bedraagt 18,30 jaar en de oudste interneringsleeftijd is 83,50 jaar.

LEEFTIJD (OP HET MOMENT VAN HET ONDERZOEK)

We stellen vast dat de gemiddelde leeftijd van de geïnterneerde op het moment van het onderzoek (12 juli 2001) 41,35 jaar bedraagt (mannen: 41,35; vrouwen: 41,36). 70 % van de populatie is op het moment van het onderzoek tussen de 29,37 en 53,33 jaar oud. De jongste geïnterneerde was op het moment van het onderzoek 18,60 jaar en de oudste 84,30 jaar oud.

7. S. DEUYSSERE, *Geïnterneerden in Vlaanderen: sociobiografische kenmerken, gerechtelijke- en hulpverleningsvoorgeschiedenis en interneringskenmerken*, K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2001, niet uitgegeven.

Onder interneringsduur verstaan we de duur van de internering vertrekkende van de interneringsdatum tot het moment van het onderzoek (12 juli 2001). Op het moment van het onderzoek waren de interneringen echter nog lopende. Om een exact gemiddelde van de interneringsduur te berekenen zou men moeten vertrekken van beëindigde interneringen.

We stellen vast dat de gemiddelde duur van de internering 6,96 jaar (mannen: 7,05 jaar; vrouwen: 5,67 jaar) bedraagt (mediaan: 4,7). 70 % van de populatie is, op het moment van het onderzoek, geïnterneerd voor een duur tussen 0,17 en 13,75 jaar. De kortste interneringsduur bedraagt 0,10 jaar en de langste interneringsduur op het moment van het onderzoek, bedraagt 43,80 jaar.

Delictverdeling

Wat het aantal delicten betreft, komen we op een totaal van 2 077 gepleegde delicten. De 1 343 mannen pleegden samen 1 967 delicten en de 92 vrouwen pleegden 110 delicten.

We stellen vast dat de levens- en geweldsdelicten proportioneel het grootste aantal gepleegde delicten zijn (31,44 %) waarvoor geïnterneerd werd. Tabel 2 toont aan dat de zware geweldsdelicten het grootste aandeel van de levens- en geweldsdelicten uitmaken. Het seksuele delict is het op één na meest voorkomende delict (28,65 %) waarvoor geïnterneerd werd. De zeer ernstige seksuele delicten maken het grootste aandeel van de seksuele delicten uit (tabel 2). Vervolgens maken de vermogensdelicten (tabel 2) een groot aandeel (26,57 %) van de delicten, waarvoor geïnterneerd werd, uit. Gezien de mannen binnen de interneringspopulatie het sterkst vertegenwoordigd zijn (*cf. supra*) beïnvloeden zij in grote mate de totale cijfergegevens.

Tabel 2 toont de delictverdeling voor mannen en vrouwen. We stellen vast dat geïnterneerde vrouwen relatief gezien vaker geïnterneerd worden voor levens- en geweldsdelicten dan de mannen en minder voor seksuele delicten. De branddelicten maken een groot aandeel uit van de delicten waarvoor vrouwen geïnterneerd werden, terwijl dit aandeel bij de mannen veel lager is.

Tabel 2: verdeling van de delicten

Percentage delicten	Totale populatie	Mannen	Vrouwen
Levensdelicten	5,44	4,88	15,45
Zware geweldsdelicten	18,87	18,76	20,91
Andere geweldsdelicten	7,13	7,32	3,64
Zeer ernstige seksuele delicten	13,00	13,47	4,55
Ernstige seksuele delicten	11,89	12,46	1,82
Andere seksuele delicten	3,76	3,76	3,64
Vermogensdelicten	26,57	26,59	26,35
Afhankelijkheidsdelicten	4,29	4,32	3,64
Branddelicten	8,09	7,47	19,09
Verkeersdelicten	0,96	0,97	0,91
Totaal	100	100	100

Verblijfsituatie

We stellen vast (tabel 3) dat de grootste groep geïnterneerden ambulant vrij op proef is. Deze groep wordt op de voet gevolgd door degenen die in een strafinrichting verblijven. Een groep van 29,16 % verblijft in een niet-penitentiaire residentiële voorziening (zijnde een psychiatrisch ziekenhuis, therapeutische gemeenschap, een vorm van beschut wonen of elke andere residentiële voorziening). Een kleine groep geïnterneerden zijn geseind.

Tabel 3 toont eveneens het contrast in verblijfplaats tussen mannen en vrouwen. Meer vrouwen dan mannen zijn ambulant vrij op proef. Het aandeel geïnterneerden dat in een psychiatrisch ziekenhuis verblijft, is groter bij de vrouwen dan bij de mannen. Het aandeel geïnterneerde vrouwen binnen de penitentiaire inrichtingen is dan weer kleiner dan bij de mannen.

Tabel 3: verblijfplaats

Percentage-verblijfplaats	Totale populatie	Mannen	Vrouwen
Strafinrichting	30,82	31,79	16,48
Psychiatrisch ziekenhuis	16,74	16,01	27,47
Therapeutische Gemeenschap	0,84	0,89	0,00
Beschut wonen	4,68	4,77	3,30
Andere Residentiële voorziening	6,90	6,85	7,69
Ambulant	33,40	32,91	40,66
Op te sporen	6,62	6,78	4,40
Totaal	100	100	100

Gerechtelijke voorgeschiedenis

We komen tot de vaststelling (tabel 4) dat voor een zeer grote groep de gerechtelijke voorgeschiedenis van de betrokkene door de betreffende CBM niet gekend is. We hebben moeten vaststellen dat niet elke CBM systematisch een uittreksel uit het strafregister voor elke geïnterneerde bewaart of dat men dat sinds een paar jaar wel doet, doch dat de interneringsdossiers van ‘eerdere’ interneringen niet aangevuld worden.

Uit onderstaande gegevens leiden we af dat de grootste groep geïnterneerden reeds eerder een correctionele en/of politionele veroordeling heeft opgelopen. Een grote groep geïnterneerden heeft een blanco strafregister. Zo’n 16,58 % van de geïnterneerden werd in het verleden reeds geïnterneerd (waarvan 1,15 % op basis van artikel 21 WBM). Van een grote groep geïnterneerden vinden we echter in de interneringsbundel geen informatie met betrekking tot het gerechtelijk verleden.

We stellen vast dat meer mannen in het verleden een correctionele en/of politionele veroordeling opliepen dan vrouwen. Dezelfde vaststelling doen we voor wat betreft eerdere interneringen in het verleden. Beduidend meer vrouwen hebben een blanco voorgeschiedenis. We dienen voor de interpretatie van de gegevens echter rekening te houden met het grote aandeel dossiers waarvan de gerechtelijke voorgeschiedenis onbekend is.

Tabel 4: gerechtelijke voorgeschiedenis

Percentage-voorgeschiedenis	Totale populatie	Mannen	Vrouwen
Correctionele en/of politionele veroordeling	38,53	39,54	22,73
Artikel 21 WBM	1,15	1,16	0,91
Internering	15,43	16,23	2,72
Blanco	22,17	20,87	42,73
Onbekend	22,72	22,20	30,91
Totaal	100	100	100

IV. BESLUIT

Bovenstaande cijfergegevens geven een beeld van de geïnterneerdenpopulatie die ressorteert onder de een talig Vlaamse CsBM. België telt acht CsBM; eventuele conclusies die uit dit beschrijvend onderzoek getrokken worden, kunnen dus geenszins gegeneraliseerd worden naar de andere CsBM. Nochtans geeft het onderzoek een vrij goed beeld van de geïnterneerdenpopulatie voor Vlaanderen (de tweetalige CBM Vorst werd niet in het onderzoek betrokken).

Het onderzoek geeft aan dat de internering vooral een mannenaangelegenheid is. Het betreft mannen tussen de leeftijd van 32 en 47 jaar (gemiddeld 41 jaar) die gemiddeld op de leeftijd van 34 jaar worden geïnterneerd. Gemiddeld bedraagt de interneringsduur op het moment van het onderzoek (het gaat om niet-beëindigde interneringen) zo’n 7 jaar. Het betreft in de eerste plaats levens- en geweldsdelicten (31 %); de seksuele delicten maken met 29 % een groot aandeel van de gepleegde delicten uit. Met 27 % zijn ook de vermogensdelicten sterk vertegenwoordigd binnen de interneringspopulatie. Niet erg verrassend is het feit dat mannen meer geïnterneerd worden op basis van seksuele delicten dan vrouwen, die echter beduidend meer onderworpen worden aan de interneringsmaatregel omwille van levensdelicten, alsook omwille van brandstichting. De grootste groep geïnterneerden (33 %) verblijft buiten de muren van elke residentiële voorziening. 31 % van de geïnterneerden verblijft echter in het penitentiair milieu. Ook hier zien we verschillen tussen mannen en vrouwen. Beduidend minder geïnterneerde vrouwen verblijven in de strafinrichtingen. Het aandeel vrouwen binnen de groep die ambulant vrij op proef is en degenen die in een psychiatrisch ziekenhuis verblijven, is daarentegen veel groter dan bij de mannen. Het verschil in dossierbeheer bij de verschillende CsBM laat ons niet toe om gefundeerde uitspraken te doen over de gerechtelijke voorgeschiedenis van de geïnterneerden.

We stellen vast dat het dossierbeheer van de CsBM op een verschillende wijze gebeurt. Periodiek overleg tussen de verschillende CsBM met het oog op de eenvormigheid van het beleid ontbreekt. Daarnaast stellen we vast dat er een gebrek aan middelen en personeel is om de CsBM in staat te stellen hun populatie in kaart te brengen. Overlegmomenten tussen de verschillende CsBM, met als bedoeling het beleid op elkaar af te stemmen, dienen te worden gerealiseerd. Daarnaast zou een registratieorgaan moeten opgericht worden dat instaat voor de centrale verwerking van de gegevens. Dit zou een vertrekpunt kunnen zijn voor meer onderzoek inzake de geïnterneerdenpopulatie.

V. BIBLIOGRAFIE

- BROOTHAERTS, J.P. en MENTENS, R., "Zijn er in de huidige context behandelingsmogelijkheden op een afdeling Sociaal Verweer?", *Panopticon* 1982, 435-441.
- BROOTHAERTS, J.P. en MENTENS, R. en DE SOETE, G., "De verblijfsduur van geïnterneerden in een bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij: een empirisch onderzoek", *Panopticon* 1984, 495-505.
- CASSELMAN, J., COSYNS, P., GOETHALS, J., VANDENBROUCKE, M., DE DONCKER, D. en DILLEN, C., *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 125p.
- CASSELMAN, J., "Forensisch Psychiatrische Eenheden: nu of nooit!", *Tijdschrift Klinische Psychologie* 2000, 148-152.
- CASSELMAN, J., "Begint er licht te schijnen aan het einde van de duistere tunnel?", *De orde van de dag* 2001, 37-41.
- CASSELMAN, J., "De hervorming van de interneering: worden geïnterneerden er beter van?", *Alert* 2002, 82-92.
- COSYNS, P., "Hulp verlenen of opsluiten: rethorische vraag of prangend alternatief?", *Panopticon* 1992, 317-322.
- COSYNS, P., "Internering: een doorbraak in het herzieningsproces van de wet?", *Panopticon* 1999, 313-318.
- COSYNS, P. en CASSELMAN, J., *Gerechtelijke psychiatrie*, Leuven, Garant, 1995, 108p.
- DE VUYSERE, S., *Geïnterneerden in Vlaanderen: sociobiografische kenmerken, gerechtelijke en hulpverleningsvoorgeschiedenis en interneringskenmerken*, K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2001, niet uitgegeven.
- DE WAELE, J.P., "Enkele dysfuncties van de wet tot bescherming van de maatschappij", *Panopticon* 1983, 231-245.
- GOETHALS, J., "Internering in België. Enkele statistische gegevens", *Panopticon* 1985, 129-147.
- GOETHALS, J., "De geïnterneerden onder de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij Leuven 1945-1975. Kenmerken en evolutie", *Panopticon* 1988, 275-290.

GOETHALS, J., *Abnormaal en delinkwent*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 332p.

GOETHALS, J., "De geïnterneerden van de Leuvense Commissie tot Bescherming van de Maatschappij", *Panopticon* 1991, 461-474.

MINISTERIE VAN JUSTITIE, De Commissie Internering. Eindverslag van de werkzaamheden, s.l., 1999, 120p.

VANDENBROUCKE, M., "De psychiatrische expertise in opspraak", *Panopticon* 1983, 150-165.

VANDENBROUCKE, M., "Eenheid voor forensische psychiatrie in een psychiatrisch ziekenhuis. Utopie en realiteit", *Panopticon* 1994, 76-88.

De Commissies ter Bescherming van de Maatschappij van Antwerpen, Gent en Leuven. Een vergelijking van de geïnterneerdenpopulatie

In deze bijdrage⁸ worden de onderzoeksgegevens die eerder verzameld werden voor de totale populatie geïnterneerden van Vlaanderen⁹ (één-talig Vlaamse Commissies ter Bescherming van de Maatschappij; hierna verkort geciteerd: CsBM) voor elke CBM apart uitgewerkt. Allereerst wordt de rol van de CBM binnen de interneringsmaatregel beknopt toegelicht. Vervolgens worden de aantallen geïnterneerden die onder de verschillende CsBM ressorteren weergegeven. Voor elke CBM wordt de geslachtsverdeling, de leeftijd en interneringsleeftijd, de interneringsduur, de verblijfplaats, de delictverdeling en de gerechtelijke voorgeschiedenis vermeld. Eerdere onderzoeken¹⁰ geven informatie over de populatie van één of twee CsBM, anderen geven een zicht op de verblijfssituatie van de geïnterneerden ressorterend onder de acht CsBM of beschrijven de totale populatie geïnterneerden voor Vlaanderen. Eenduidige informatie over de geïnterneerdenpopulatie die een vergelijking tussen de CsBM toelaat, ontbreekt. De informatieverzameling door de CsBM gebeurt op een verschillende wijze en georganiseerde overlegmomenten tussen de verschillende CsBM, met als bedoeling het beleid op elkaar af te stemmen, zijn er niet. Via deze weg trachten we een beeld te geven van de drie vermelde CsBM, dat ons toestaat een onderlinge vergelijking te maken.

8. Met dank aan de CBM Antwerpen, Gent en Leuven.

9. S. DE VUYSERE, J. CASSELMAN, en G. VERVAEKE, *De geïnterneerdenpopulatie van Vlaanderen: enkele cijfergegevens*, K.U. Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2002, aanvaard.

10. *Ibid.*; M. VANDENBROUCKE, "Geïnterneerde: wie bent u? Een vraag naar de diagnose van de geïnterneerde in België", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 63-72; GOETHALS, 1985, 1988 en 1991.